

רב שכטר

עניני חנוכה

שיעורים במסכת ביצה

1 תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ל עמוד ב ושׁוין בסוכת החג שהיא אסורה, ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ומי מהני בה תנאי? והאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה - שנאמר +ויקרא כג+ חג הסוכות שבעת ימים לה', ותניא, רבי יהודה בן בתירא אומר: מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה - תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג לה' - אף סוכה לה'. - אמר רב מנשיא בריה דרבא: סיפא אתאן לסוכה דעלמא. אבל סוכה דמצוה - לא מהני בה תנאה. - וסוכה דמצוה לא? והתניא: סככה כהלכתה, ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים, ופרכילי ענבים, יינות, שמנים, וסלתות, ועטרות שבלים - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג. ואם התנה עליהם - הכל לפי תנאו! - אביי ורבא דאמרי תרוייהו: באומר איני בודל מהם כל בין השמשות, דלא חלה קדושה עלייהו. אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו - אתקצאי לשבעה. - ומאי שנא מהא, דאתמר: הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים, אמר רב: כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר, ורב אסי אמר: כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר. - התם דמפסקו לילות מימים - כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא. הכא, דלא מפסקו לילות מימים - כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי.

2 תוספות מסכת ביצה דף ל עמוד ב אבל עצי סוכה דחל קדושה עלייהו אתקצאי

לשבעה - וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין היינו מטעם מוקצה וכן משמע בשבת (דף מה. ושם) הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולעיל קאמר מה חג לה' אף סוכה לה' אלמא דאסורין מדאורייתא ותירץ ר"ת דמה שאמר מה חג לשם אף סוכה לשם היינו לפי שיעור סוכה כגון ב' דפנות ושלישית אפי' טפח אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקרא ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה ור"י פירש דודאי כל זמן שהסוכה בעמידה שייך בה מה חג לה' אף סוכה לה' אבל כשנפלה לא שייך בה מה חג וכו' ואם כן היה יכול לתרוצי הכא מה שעצי סוכה אסורין מקרא דלעיל מה חג היינו כשהיו בעמידה אבל כשנפלו מותרין אלא נקט האמת דכשנפלו נמי אסורין מטעם מוקצה.

3 תוספות מסכת ביצה דף ל עמוד ב עד מוצאי י"ט האחרון - עד שיתחיל יום החול

וא"ת התינח י"ט שמיני מוקצה הוא משום דהוי ספק שביעי וגם ביום תשיעי שם מוקצה עליו הואיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לכולי יומא ושפיר אמרינן מוקצה מחמת יום שעבר במוקצה מחמת מצוה כגון הכא בעצי סוכה אבל נהגו העולם כשחל תשיעי של חג בע"ש שאין מסתפקין מהן בשבת שהוא עשירי ומאי טעמא אי משום סתירת אהל לא שייך בפירות ואי משום דאתקצאי בין השמשות דתשיעי תרי מגו כה"ג לא אמרינן דבתשיעי נמי לא נאסר אלא מטעם מגו וי"ל דהיינו טעמא משום הכנה דהואיל ובע"ש היה

אסור שהוא תשיעי והוא י"ט אם היה נאכל בשבת היה מכין י"ט לשבת והוי כעין נולד כיון שבא עתה ראויות שלו ולא בא בי"ט ומזה הטעם יש נזהרין כשחל שמחת תורה אחר השבת מלאכול האתרוג באותו יום דהואיל ובשבת היה אסור שהוא שמיני ועוד כי היה ראוי לברך בו אם אתי אליהו ואמר דעברו לאלול א"כ אם היה אוכל אותו בשמחת התורה כדאמרן הוי שבת מכין לי"ט.

4רש"י מסכת שבת דף כא עמוד ב ואסור להשתמש לאורה - שיהא ניכר שהוא נר מצוה, וליכא למיחש להטייה.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד א אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב): אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה! מתקיף לה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתניא: +ויקרא יז+ ושפך וכסה - במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הכא נמי - שלא יהו מצות בזויות עליו. בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו להסתפק מנויי סוכה כל שבעה? אמר להו: הרי אמרו, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. אמר רב יוסף: מריה דאברהם! תלי תניא בדלא תניא. סוכה - תניא, חנוכה - לא תניא. דתניא: סככה כהלכתה, ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים אפרסקין שקדים ורמונים ופרכילי ענבים, ועטרות של שבלים, יינות (של) שמנים וסלתות - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן - הכל לפי תנאו. אלא אמר רב יוסף: אבוהון דכולהו דם. יוסף: אבוהון דכולהו דם.

5תוספות מסכת שבת דף כב עמוד א סוכה תניא - משמע דטעמא דנויי סוכה משום ביזוי מצוה וקשה לר"י בפרק כירה (לקמן דף מה. ושם) משמע דטעמא משום מיגו דאיתקצי למצותה ותירץ דצריכי לתרווייהו דמשום דאיתקצי למצותה לא הוה אסרינן בחולו של מועד דלא שייך מוקצה אלא (בנפל) בשבת וביו"ט ומשום ביזוי מצוה לא הוה אסרינן להו היכא דנפלו אבל השתא דאמר' דאיתקצי וביזוי מצוה אסרינן אפילו נפלו ואפי' בחוה"מ וקשה לר"י כיון דנויי סוכה אסורין משום ביזוי א"כ מאי פריך בביצה בפ' המביא (דף ל: ושם) מנויי סוכה אעצי סוכה דקאמר וסוכת החג לא מהני בה תנאה והתני' סככה כהלכתה כו' ומאי קושיא דילמא עצי סוכה לא מהני ביה תנאה דמקרא נפקא כדדריש התם מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות ז' ימים וגו' ודרשה גמורה היא כדמוכח בפ"ק דסוכה (דף ט. ושם) דב"ש פסלי מהאי קרא סוכה ישנה וב"ה מכשירין דההוא מיבעי ליה לעצי סוכה שאסורין כל שבעה אבל נויי סוכה דלא אסירי אלא משום ביזוי מהני בהו תנאה ועוד בפרק כירה (לקמן דף מה.) משמע בהדיא דעצי סוכה לא אסור אלא משום דאיתקצאי למצותה והשיב ר"ת דבין נויי סוכה ובין עצי סוכה היתרים על הכשר סוכה לא אסירי אלא משום ביזוי או משום הואיל והוקצה למצותו ולא אסירי מקרא אלא דווקא כדי הכשר סוכה והמקשה דפריך בביצה (דף ל:) מנויי סוכה אעצי סוכה לא ידע שיש חילוק בין יותר מכדי הכשר סוכה לכדי הכשר סוכה ומשני באומר איני בודל

מהם כל בה"ש דלא חיילא קדושה על נויי סוכה וכן על עצים היתרין על הכשר סוכה מהני בה תנאה אבל עצי סוכה כדי הכשר חיילא קדושה עלייהו על כרחו דבר תורה כל שבעה ולא מהני תנאה והא דקאמר התם ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו ופריך למימרא דמהני בה תנאה כו' ומשני סיפא אתאן לסוכה דעלמא ובתר הכי פריך וסוכת החג לא מהני בה תנאה והתניא סככה כו' לא בעי לשנויי הכל לפי תנאו על יתרות מכדי הכשר סוכה דהכל לפי תנאו משמע בכל הסוכה.

6ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה סימן קת סעיף ז כז אסור להריח בהן - דאסורים הם בהנאה דכל שעשויים להריח כורד והדס כו' אסור עכ"ל רשב"א וכ"כ בא"ח וז"ל זה הכלל כל מידי דלא הוי להריח ריחא לאו מילתא היא אבל דבר שעומד להריח כגון ורד והדס אסור ליהנות מהריח עכ"ל ב"י וכ"כ התוס' פ"ק דעבודת כוכבים דף י"ב ד"ה אלא בורד והדס בשם ר"ת ותירץ בזה הא דמותר להריח ביין בסעיף ה' וכ"כ המרדכי פכ"ש וז"ל אבל בדבר שאין עיקרו עומד להריח בהא קאמר רבא ריחא לאו מילתא היא וראיה מהדס ואתרוג במסכת סוכה עכ"ל אבל באמת ראייה זה איני מכיר ואדרבה משמע לכאורה איפכא דהכי איתא התם במסכת סוכה פ' לולב הגזול (דף ל"ז ע"ב) אמר רבא הדס של מצוה אסור להריח בו אתרוג של מצוה מותר להריח בו מ"ט הדס דלריחא קאי כי אקצייה מריחא אקצייה אתרוג דלאכילה קאי כי אקצייה מאכילה אקצייה עד כאן משמע דוקא אתרוג דמצוה הוא דאסור משום דהוקצה למצותו הילכך כיון שאינו עומד להריח אמרינן דלא הוקצה ריחו למצותו אבל דבר שאסור מן התורה לא משום מוקצה נראה דאין חילוק דס"ס נהנה הוא מהריח ובתוס' בעבודת כוכבים שם מסקי גם כן דבעבודת כוכבים אין חילוק (וכתבו דהא דסעיף ה' ביין שאני דליכא הנאה כי אדרבה חוזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו אבל בשאר איסורים מודים לר"ת ע"ש) הלכך בעבודת כוכבים עכ"פ אין להקל:

7תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כו עמוד ב תנו רבנן: תשמישי מצוה - נזרקין, תשמישי קדושה - נגנזין. ואלו הן תשמישי מצוה: סוכה, לולב, שופר, ציצית. ואלו הן תשמישי קדושה: דלוסקמי ספרים, תפילין ומזוזות, ותיק של ספר תורה, ונרתיק של תפילין ורצועותיהן.

8שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעז סעיף ד (יז) [א*] הנותר ביום השמיני * (יח) מן השמן * י הצריך * לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה (יט) יא ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו; ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר (כ) יב שאין להוסיף עליו כדי לבטלו.

9רמב"ם הלכות שבועות פרק יב הלכה ד בד"א בשאר כתבי הקדש, אבל הנשבע בתורה, אם נשבע במה שכתוב בה דעתו על ההזכרות, ואם נשבע בה סתם דעתו על הגויל ואין כאן שבועה, נטלה בידו ונשבע בה הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב בה ואסור. +/השגת הראב"ד/ בד"א בשאר כתבי הקדש. א"א כמה אני תמה על המחבר הזה מה ראה לחלק בין תורה לשאר כתבי הקדש ואם יש ביניהם לענין בני העיר שמכרו תורה לא יקחו ספרים ולענין מניחין ס"ת ע"ג ספרים אבל לענין קדושה הכל קדוש ומצילין אותן בשבת מפני הדליקה וטעונין גניזה ומטמאין את הידים וקדושים הם לכל דבר בתורה והנשבע בהם ומשקר כמשקר במי שצוה אותן, והריני מודיע שאין הענין הזה כמו שהוא סובר שלא על הנשבע בתורה קאמר אלא על המתפס

בס"ת שאם אמר ככר זו עלי כספר התורה הזה אם מנחא אארעא לא אמר כלום דדעתיה אגוילים וגוילים אין בהם קדושה אלא בשביל האותיות שעליהן הילכך אין כאן התפסה אבל אי נקיט ליה בידיה דעתיה אהזכרות שבו ואזכרות כדבר הנדור הוא שעל ידי הכתיבה והכוונה לשם קדושה הם קדושות וכ"ש אם אמר במה שבתוכה שהיא התפסה ואע"ג דמנחא אארעא, ובירושלמי מפורש בתורה הרי זה מותר כקדושת התורה כלומר ואין זה כדבר המקודש בידי אדם, ככתוב בה הרי זה אסור דקדושה כתוב בה כלומר שהם מקודשים ע"י אדם וכוונתו לקדושה. +

10 משנה מסכת נדרים פרק ב משנה א [א] ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעבודה זרה כעורות לבובין כנבלות כטריפות כשקצים כרמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו לכך קונם שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך האומר לאשתו קונם שאיני משמשך הרי זה בלא יחל דברו שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור:

11 תלמוד בבלי מסכת נדרים דף י עמוד ב מתני'. האומר לחולין שאוכל לך, לא כשר, ולא דכי, טהור וטמא, נותר ופיגול - אסור. כאימרא, כדירים, כעצים, כאשים, כמזבח, כהיכל, כירושלים, נדר באחד מכל משמשי המזבח, אע"פ שלא הזכיר קרבן - ה"ז נדר בקרבן; רבי יהודה אומר: האומר ירושלים - לא אמר כלום.

12 תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לה עמוד א בעא מיניה רבא מרב נחמן: יש מעילה בקונמות או לא? אמר ליה, תניתוה: מקום שנוטלין עליה שכר, תיפול הנאה להקדש; למימרא כי הקדש, מה הקדש יש בו מעילה, אף קונמות יש בהן מעילה. כתנאי: קונם ככר זו הקדש, ואכלה בין הוא ובין חבירו - מעל, לפיכך יש לה פדיון, ככר זו עלי להקדש, ואכלה הוא - מעל, חבירו - לא מעל, לפיכך אין לה פדיון, דברי ר' מאיר; וחכ"א: בין כך ובין כך לא מעל, לפי שאין מעילה בקונמות.

13 תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ב עמוד ב אידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה, תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה, לאפוקי שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא

14 שולחן ערוך יורה דעה סימן רטו סעיף ה הא דנדרים חלים על דבר מצוה, דוקא במצות עשה בין שיש בה עשה גרידא בין שיש עשה בקיומה ולא תעשה בביטולה, ואין הפרש בזה בין איסור הבא מאליו לאיסור הבא ע"י עצמו; אבל על מצות לא תעשה דעלמא, אינו חל בין בביטולו בין בקיומו. יב כיצד, הרי שאמר: אכילת נבלה עלי, אין הנדר חל עליו; והוא הדין לאיסור הבא ע"י עצמו, כגון שאמר: שבועה שלא אוכל ככר זה, וחזר ואמר: ככר זה עלי, אינו חייב אלא אחת דהיינו משום כל יחל דשבועה; וכן אם אמר: שבועה שלא אשתה וחזר (ב) ואמר הריני נזיר, ושתה, אינו חייב אלא אחת דהיינו כל יחל דשבועה; אבל דנזירות לא, יג אא"כ נשאל על השבועה שאז חל הנזירות עליו. והנדר חל על מי שנשבע שיישן או שישתה, ואע"פ שיש בביטולו לא תעשה.

סעיף ו יד וי"א שאם נדר מדברים האסורים, כגון נבלות וטריפות, חל הנדר ואם אוכל מהם עובר בלא יחל; טו אבל אם התפיס בהם דבר אחר, אינו נתפס, שאין דעתו אלא בעיקר האיסור טז דהוי ליה מתפיס בדבר האסור; אבל דבר שאסור מדרבנן, ואסרו עליו בלשון נדר והתפיס בו דבר אחר, נתפס בנדר ואסור. הגה: הנודר או הנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח, יז אין מצה עשירה בכלל; אבל אם נדר שלא לאכול מצה כל השנה, אפשר דמצה עשירה בכלל (ריב"ש מביאו ב"י

ס"ס רל"ו).

15משנה ברורה סימן תרלח ס"ק ג (ג) בין עצי דפנות וכו' - ואין נ"מ בין סוכה
חדשה ובין ישינה כל שסיככה לשם חג אבל היושב בסוכת רועים ובורגנין וקייצין הרי
היא כסוכה דעלמא שבשביל שנכנס זה ואוכל שם פתו לא נתקדשה: